

بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی ساکنان بالای ۱۸ سال شهر قزوین

حسین تنهایی^۱، عبدالرضا ادهمی^۲ و حسین بختیاری^۳

تاریخ دریافت: ۹۳/۰۷/۲۰

تاریخ پذیرش: ۹۳/۰۹/۱۷

از صفحه ۱ تا ۳۸

چکیده

امنیت قدمتی به وسعت تاریخ بشر دارد و سابقه آن همزمان با مفهوم اجتماع و جامعه می‌باشد. و امنیت در بعد عینی آن فقدان تهدید علیه ارزش‌های حاکم در یک جامعه و در بعد ذهنی آن همان احساس امنیت است. و یکی از سرمایه‌هایی که در بحث امنیت و احساس آن مورد توجه قرار می‌گیرد سرمایه اجتماعی است. و اگر چه کمتر از دو دهه از طرح عبارت سرمایه اجتماعی در نوشته‌های جدید علوم اجتماعی می‌گذرد ولی با دقت در محتوا و هسته اصلی تشکیل دهنده این عبارت یعنی کم و کیف روابط و پیوندهای اجتماعی متوجه می‌شویم که قدمت سرمایه اجتماعی محدود به چند دهه اخیر نمی‌شود و در زمان معاصر نیز جین جاکوبز که به عنوان معرفی کننده مفهوم سرمایه اجتماعی به جامعه‌شناسی معاصر است شناخته می‌شود؛ که این مفهوم را برای تبیین بخشی از این واقعیت که چرا برخی از شهرها امن‌تر از شهرهای دیگر هستند توسعه داد. جامعه آماری تحقیق شامل شهروندان بالای ۱۸ سال ساکن شهر قزوین می‌باشد که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. جهت گردآوری داده از پرسشنامه طراحی شده توسط محقق استفاده شد. پرسشنامه بعد از تأیید اساتید و خبرگان فن در بین نمونه آماری توزیع گردید. جهت تحلیل آماره‌های به دست آمده از روش‌های توصیفی و استنباطی بهره‌گیری شد. پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه شد ($\alpha = 0.788$) و فرضیات توسط نرم افزار SPSS مورد آزمون قرار گرفت. جهت بررسی فرضیه‌های تحقیق از آزمون t استفاده شد. نتایج به دست آمده نشان داد که رابطه معنی داری بین احساس امنیت اجتماعی با عامل شبکه خویشاوندی، اعتماد به نهادها و سازمان‌ها، اعتقادات دینی، مشارکت اجتماعی، پیوندهای همسایگی، و شناساندن اعیان اجتماعی و فرهنگی، وجود دارد و نیز رابطه بین بروز جرائم و سرمایه اجتماعی مورد تأیید قرار گرفت. ولیکن رابطه بین پیوندهای غیر رسمی و احساس امنیت اجتماعی مورد تأیید قرار نگرفت.

کلید واژه‌ها

سرمایه اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، اعتقادات دینی، پیوندهای اجتماعی، اعیان اجتماعی، شهر قزوین.

۱- دکترای جامعه‌شناسی عضو هیئت علمی گروه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز hatanhai121@gmail.com

۲- دکترای جامعه‌شناسی عضو هیئت علمی گروه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

۳- کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال hossein211social@gmail.com

بیان مسئله و ضرورت تحقیق:

انسان موجودی اجتماعی است که آسایش و آرامش و حتی تأمین بسیاری از نیازهای فردی اش پیوند ناگستنی با دیگر هم‌نوعانش دارد. این انسان در طول حیات اجتماعی خود آموخت که تأمین انفرادی نیازهایش یا غیر ممکن یا بسیار دشوار و پرهزینه است. امنیت از نیازهای اولیه انسان معرفی شده که بعد از نیازهای فیزیولوژی در هرم سلسله مراتب احتیاجات افراد تلقی می‌شود و به همین مفهوم امنیت یک محصول جمعی است که همگان در تولید آن نقش دارند. پس زمانی امنیت در سطح مطلوب خواهد بود که همگان نقش خود را در تولید امنیت به درستی ایفاء کنند. اما آنچه مسلم است نقش و تأثیر افراد و اقشار اجتماعی در تولید و حفظ امنیت انکارناپذیر است.

بشر برای مدت مدیدی از طریق اشکال متنوع کنش جمعی؛ بهره‌گیری و استفاده از منابع طبیعی چرخه زندگی خود را مدیریت نموده؛ و از طریق انجمن‌های محلی - منطقه ای که مبتنی بر گروه‌های خویشاوندی و یا سنتی بوده دست به کنش متقابل می‌زدند و این قواعد و هنجارهای حاکم بر آنها ریشه در زمینه‌های تاریخی؛ فرهنگی اجتماعات انسانی داشته است (غفاری، ۱۹۵: ۱۳۹۰). اما در دوران امروز نظریه‌های مختلفی اعم از ایده آلیست‌ها؛ اثبات‌گرایان؛ انتقادی‌ها؛ پست مدرنیسم‌ها در خصوص امنیت بیان نموده‌اند. در نظریه ایده آلیسم به عاملیت انسان و نقش کنشگران و تولید امنیت همواره توجه می‌شود که حامیان این نگرش بر عقل و خرد آدمیان ارزش بسیار بالایی قائلند. به نظر کانت وقتی به صلح پایدار خواهیم رسید که به نقش خود در بنیاد عقل در تنظیم جامعه به سامان و مترقی اعتماد کنیم. در مکتب اثباتی نیز امنیت جامعه ای را به عنوان حقیقتی عینی می‌توان کشف کرد و ابزار کشف نیز باید استدلال و خردورزی باشد. و اینان دولت را مهمترین مرجع امنیت می‌شناسند. و در دیدگاه مکتب پست مدرنیسم مفاهیمی مانند امنیت نارسا بوده و از نظر آنها امنیت مفهومی نسبی و سیال و در هر جامعه و عصری معنایی خاصی می‌یابد. (عسگری، ۳۹۷: ۱۳۸۲).

امنیت در لغت به معنای "نداشتن دلهره و دغدغه" است. بنابراین معنای لغوی امنیت، رهایی از خطر، تهدید، آسیب اضطراب، هراس، نگرانی یا وجود آرامش، اطمینان، آسایش، اعتماد، تأمین است (ماندال، ۴۴: ۱۳۷۹). ولیکن احساس امنیت در بین

شهروندان در یک جامعه از خود امنیت بیشتری دارد. به همین دلیل در دو دهه اخیر با تحولات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی امنیت و وجود احساس آن یکی از الزامات جوامع در حال توسعه از جمله جامعه ما است.

مفهوم امنیت اجتماعی یکی از شاخص‌های کیفیت زندگی در شهرها است و بسیاری از آسیب‌های اجتماعی در سطح جامعه حاصل وجود ناامنی می‌باشد. (کامران و شعاع برآبادی، ۲۶: ۱۳۸۹) مطالعات مختلف در ایران نشان می‌دهد که احساس امنیت اجتماعی در جامعه با امنیت عینی در سطح متفاوت قرار دارد و امروزه در برداشت از امنیت و احساس آن افزون بر نبود تهدید بر وجود شرایط مطلوب برای تحقق اهداف و خواسته‌های جمعی نیز اشاره می‌شود. و این گفتمان بر نگرش ذهنی و تفسیر گرایانه از خطرات غیر مادی مبتنی است و بر توانایی‌های نرم افزاری و سرمایه‌های غیر مادی تاکید دارد. امنیت اجتماعی (جامعه‌ای) که معطوف به حفظ و تداوم هویت اجتماعی و فرهنگی جامعه، در شرایط متغیر و متحول اجتماعی است بیش از هر چیز، نیازمند وجود روابط گرم و کارآمد در بین اعضای جامعه است که تحمل و مدارای اجتماعی، انسجام و وفاق اجتماعی و در نهایت نظم اجتماعی پویا را ممکن می‌سازد (ریبیعی، ۱۵۰: ۱۳۸۴). اگر ما در یک معامله خشک و بی احساس اقتصادی و محاسبه نرخ سود بازگشتی آن رفتار کنیم جزء یک بازده سود محاسبه شده چیز دیگری برای ما در بر نخواهد داشت. در این رابطه فوکویاما؛ سرمایه اجتماعی را جزء اساسی جامعه مدنی دانسته و معتقد است نهادهای جامعه مدنی در ایجاد سرمایه اجتماعی و انتقال ارزش‌ها و رفتارهای مدنی نقش کلیدی دارد و آن را به عنوان توانایی مردم برای کار کردن با یکدیگر به منظور پیگیری اهداف مشترک در گروه‌ها و سازمان‌ها تعریف می‌کند. (فوکویاما، ۱۰: ۱۹۹۵) و از ثمرات این سرمایه اجتماعی این است که، هزینه‌های مبادلات اجتماعی را کاهش داده و به گونه‌ای اجازه می‌دهد سستی‌ها به صورت صلح‌آمیز حل شود.

مسئله اصلی در این تحقیق این است که آیا سرمایه اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان در شهر قزوین اثر دارد؟ و سپس نسبت به شفاف سازی این مسئله که تأثیر مولفه‌های سرمایه اجتماعی از جمله اعتماد اجتماعی، هنجارهای اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی، ارتباطات اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی (جانی، اقتصادی، ناموسی و اجتماعی) شهروندان نمود.

از دغدغه‌های اصلی جامعه‌شناسی از همان بدو پیدایش در قرن نوزدهم نظم اجتماعی بود. اگر نظم اجتماعی به مخاطره افتد یکی از پیامدهای آن احساس نا امنی برای شهروندان جامعه است. و از یک نگاه دیگر یکی از نیازهای انسانها است. نظر به اینکه شهر قزوین، مهاجر پذیر بوده و دارای شهرک‌های صنعتی متعدد، و تنوع قومیتی و از طرفی نیز در مسیر ترانزیتی اتصال شرق به غرب و شمال به مرکز و شمال غرب کشور قرار دارد و از نظر سوق الجیشی موقعیت خاصی را به خود اختصاص داده، به جهت همین مهاجر پذیری و وجود شهرک‌های صنعتی و بنگاه‌های تولیدی بعضاً بحران زده موجب شده تا شکل محلات گسترش نامتوازن و بدون برنامه به خود گرفته و تعارضات فرهنگی در بین ساکنان محلات به وجود آید. که این خود بسترساز بروز آسیب‌های اجتماعی و جرائم گردیده، با عنایت به این که سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی مفهیمی مثبت و ایجابی هستند و محصول همکاری و تعامل متقابل و همه جانبه کنشگران اجتماعی و از طرفی نهاد دولت است. پرداختن به این مسئله در این شهر می‌تواند از موضوعات حائز اهمیت باشد که خود بستر ساز پیشرفت‌های اجتماعی فرهنگی و اقتصادی است و به نظر می‌رسد سرمایه اجتماعی در جهت تسهیل برقراری امنیت اجتماعی به عنوان منابع بالقوه و بالفعل پیوند دهنده اعضای جامعه به هم باشد. و از طرفی هزینه‌های انتظامی، قضایی و سایر نهادهای اجتماعی اعم از خانواده و... را کاهش می‌دهد.

اهداف تحقیق:

هدف کلی: بررسی مولفه‌های تأثیرگذار سرمایه اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی ساکنان بالای ۱۸ سال شهر قزوین در نقش تقویت کننده امنیت اجتماعی و در جایگاه کاهش جرم و بسط انتظام اجتماعی

- ۱) شناخت تأثیر شبکه‌های خویشاوندی بر احساس امنیت اجتماعی ساکنان شهر قزوین.
- ۲) شناخت تأثیر اعتماد به نهادها و سازمان‌ها بر احساس امنیت اجتماعی ساکنان شهر قزوین.
- ۳) شناخت تأثیر اعتقادات دینی بر احساس امنیت اجتماعی ساکنان شهر قزوین.

۴) شناخت تأثیر پیوندهای غیر رسمی و معاشرت‌های دوستانه بر احساس امنیت اجتماعی ساکنان شهر قزوین.

۵) شناخت تأثیر مشارکت‌های اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی ساکنان شهر قزوین.

۶) شناخت تأثیر پیوندهای همسایگی بر احساس امنیت اجتماعی ساکنان شهر قزوین.

۷) شناخت تأثیر شناساندن اعیان فرهنگی و اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی ساکنان شهر قزوین.

۸) شناخت تأثیر بروز جرائم و آسیب‌ها بر روی احساس امنیت اجتماعی ساکنان شهر قزوین.

۹) شناخت تأثیر بروز جرائم بر روی سرمایه اجتماعی ساکنان شهر قزوین.

پیشینه تحقیق:

به موازات گسترش اجتماعات و پیچیده تر شدن روابط و تعاملات اجتماعی، موجود بشری وارد روابط گوناگونی شد که عرصه‌های زندگی را تحت عناوین اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و... از هم متمایز کردند و امنیت او را تحت‌الشعاع قرار دادند. بشر که برای تأمین امنیت و فرار از ناامنی، جامعه را تشکیل داده بود به زودی دریافت که این بار امنیت او نه تنها از سوی طبیعت و عوامل طبیعی، بلکه از سوی انسانها و عوامل گوناگون اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نیز تهدید می‌شود. بدین ترتیب دغدغه همیشگی او برای تأمین امنیت ظهور می‌کند. مفهوم امنیت اجتماعی در پی توسعه تحلیل‌های جدید امنیتی و پس از جنگ سرد در اروپا مطرح شد. این مفهوم، نخست به عنوان یک رویکرد مفهومی به وسیله گروه مستقلی از محققان در مؤسسه تحقیقات صلح کپنهاک توسعه پیدا کرده (بیلگین، ۲۰۰۳: ۲۱۱) و به صورت توان یک جامعه برای حفاظت از هویت گروهی شان در مقابل تهدیدات واقعی یا فرضی، تعریف شده است (ویور، ۲۰۰۵: ۵)، به این ترتیب بیشتر تهدیدات برای افراد، ناشی از این حقیقت است که آنها در محیط انسانی به سر می‌برند و این محیط، به وجودآورنده انواع فشارهای غیرقابل اجتناب اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است. با توجه به اینکه افراد اولین منبع ناامنی یکدیگرند مسئله امنیت افراد ابعاد گسترده تر اجتماعی و سیاسی

پیدا کرده است (بوزان، ۱۳۷۸: ۵۴) که این ابعاد به نوبه خود، احساس امنیت اجتماعی افراد را تحت الشعاع قرار می‌دهند.

بدون تردید یکی از مهم ترین مؤلفه‌های اجتماعی که وجود آن در هر جامعه‌ای، از ضروریات محسوب شده و بدون آن زندگی سعادت‌مندانانه برای آحاد مردم امکان‌پذیر نمی‌باشد، مسئله مهم و اساسی «امنیت» می‌باشد. امری که در واقع منشأ و زیربنای تمامی امور بوده و با عدم آن هیچ گونه فعالیت فردی و اجتماعی دیگر، چه در عرصه فرهنگی و چه در عرصه‌های دیگر، نظیر صنعت، اقتصاد، هنر، سیاست و... انجام پذیر نخواهد بود. از همین روست که تمامی عقلا و خردمندان جوامع بشری از این به عنوان نخستین نیاز هر جامعه یاد کرده و حاکمان را به تأمین و ایجاد آن توصیه نموده‌اند. گو اینکه در احادیث و روایات منقول از حضرات معصومین علیهم السلام نیز «امنیت» از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده و آن بزرگواران به دفعات اهمیت آن را مورد تأکید و تکرار قرار داده‌اند. امیرالمؤمنین علی (ع) در حدیثی فرموده‌اند: «بدترین جا برای سکونت جایی است که ساکنین در آن امنیت نداشته باشند». (فرهنگ معارف و معاریف، ج ۲، ص ۵۲۳) و امام صادق (ع) نیز در این باره فرموده‌اند: «سه چیز است که عموم مردم به آن نیازمندند: امنیت و عدالت و فراوانی نعمت». (فرهنگ معارف و معاریف، ج ۲، ص ۵۲۳).

مطالعات خارجی:

تحقیقات خارجی درباره سرمایه اجتماعی به طور گسترده و با روش‌های متنوعی انجام شده است. یکی از منابع عمده اطلاعاتی این تحقیقات پیمایش جهانی ارزش‌ها است که در سطح جهانی انجام می‌گیرد. یافته‌های این پیمایش‌ها علاوه بر کمک به فرضیه سازی و فرضیه آزمایی به تعدیل نظریات و نظریه سازی نیز یاری می‌رساند.

-فوکویاما (۱۹۹۵)، (۲۰۰۳) مطرح می‌کند، ژاپن و آلمان، طبق آنچه هی یرپ بر مبنای شواهد کمی، جزء کشورهایی با اعتماد بالا طبقه بندی می‌شوند که توانایی بسط و گسترش بنگاه‌های بزرگ در این کشورها بیشتر وجود دارد. در این گونه جوامع، اعتماد فقط به خاطر پیوندهای خانوادگی شکل نگرفته است. فوکویاما در مقابل این دسته از کشورها، فرانسه، ایتالیا، چین کره و تایوان را به عنوان کشورهایی با اعتماد کم

برمی شمارد که بنگاه‌های عظیم در این کشورها بر اساس پیوندهای خانوادگی و خاندانی شکل می‌گیرد (حسینی، ۱۳۸۴: ۷۸).

- **پاتنام (۲۰۰۰)** دریافت شاخص ترکیبی او درباره سرمایه اجتماعی، با میزان قتل در کل آمریکا و با نزاع که او به عنوان نماد رفتار خشن در نظر می‌گیرد، همبستگی منفی دارد. بررسی‌های دیگر (OECD، ۲۰۰۱: ۵۴) مواردی را در آمریکا گزارش کرد که نشان می‌دهد حتی با کنترل فقر و عوامل دیگر که ممکن است رفتار مجرمانه را تقویت کند، مناطقی با این ویژگی‌ها از جمله؛ گمنامی و آشنایی محدود بین ساکنان، گروه‌های همسان خارج از کنترل نوجوانان و سطح پایین مشارکت مدنی که باعث می‌شود به سمت خطر فزاینده جرم و خشونت روی آورند. شناخته می‌شوند

- **اسکوگان (۱۹۸۶)** در مورد معضل ناامنی محقق به این نتیجه می‌رسد که بحث کردن با همسایه‌ها درباره‌ی ماجراهای ناامنی و مطلع شدن از احوال بزه دیدگان محلی و یا رفتارهای ضد اجتماعی می‌تواند بر میزان ترس و نوع برآورد افراد از خطر بزه‌دیدگی تأثیر بگذارد. در همین راستا می‌توان به نقش شبکه‌های محلی اشاره کرد؛ این شبکه‌ها ابزار ارتباطی را برای تبادل اطلاعات مربوط به رویدادها و اوضاع محل فراهم می‌سازند (غفاری، ۱۳۹۰: ۱۴۹).

- **جکسون (۲۰۰۴؛ ۲۰۰۷)** در مورد احساس ناامنی داده‌های حاصل از پیمایش درباره‌ی جرایم محلی نشان داده است که پاسخ دهندگانی که دیدگاه اقتدارگرایانه‌تری درباره‌ی قانون و نظم دارند، و نسبت به انحراف دراز مدت جامعه نگران هستند، احتمالاً بیشتر از سایرین، بی‌نظمی در محیط را درک می‌کنند. هم‌چنین بیشتر احتمال دارد که آن‌ها این نشانه‌های فیزیکی را به مشکلات مربوط به اجتماع و انسجام اجتماعی و هم‌چنین به کیفیت رو به زوال پیوندهای اجتماعی و کنترل اجتماعی غیررسمی ربط دهند.

- **ریناور (۲۰۰۷)** در مورد کاهش ترس از جرم وی در تحقیقی تلاش کرده است به این پرسش پاسخ دهد که آیا تأثیر کنترل اجتماعی محله‌ای غیررسمی بر کاهش ترس از جرم بیشتر است یا اقدامات پلیس و دولت. نتایج نشان داد که هم‌کنترل غیررسمی به ویژه، انسجام اجتماعی و هم‌کنترل اجتماعی رسمی، اثربخشی برخورد پلیس با جرم و بازدارنده دانستن ترس از پلیس با ترس از جرم و ناامنی رابطه معنادار دارند. افراد

مختلف با توجه به تنوع محیط پیرامونی، بینش متفاوتی از مقوله امنیت داشته و احساس امنیت را با توجه به نظام اقتصادی، نظام سلامت و تجربه‌های فردی نامنی، متغیر دانسته و دلهره ناشی از احساس ناامنی را بیشتر از لایه‌های عینی و واقعی نامنی و وقوع جرم، در اذهان دارند.

- استارک و دیگران (۱۹۸۲) اثر بازدارندگی دینداری را در ارتکاب جرایم اثبات کرده‌اند. به اعتقاد آنان قدرت پیشگیری کننده دین نسبت به کنش‌های متقابل مبتنی بر ناهمنوایی‌های مجرمانه در اجتماعات دینی و اخلاقی از اجتماعات غیر مذهبی بیشتر است و دین به عنوان حفاظی در برابر جرم و بزه عمل می‌نماید.

- رنه بکر (۲۰۰۳) در مقاله خود با عنوان "عضویت در انجمن‌های داوطلبانه، منابع اجتماعی، شخصیت یا هر دو" با تحلیل داده‌های ثانویه به بررسی سهم عوامل جامعه شناختی مانند تحصیلات، درآمد، وابستگی مذهبی و سرمایه اجتماعی و عوامل روانشناختی مانند نوع شخصیت در توضیح فعالیت در انجمن‌های داوطلبانه می‌پردازد و در پایان نتیجه می‌گیرد که عوامل روانشناختی در صورتی قادر به تبیین این مسئله هستند که تأثیر عوامل جامعه شناختی در آنها مورد بررسی قرار گیرد.

- ایوان اسکوفر و ناریون گوریناس (۲۰۰۳) در مقاله‌های با عنوان "زمینه‌های ساختاری مشارکت مدنی: مطالعه عضویت در انجمن‌های داوطلبانه با دیدگاهی تطبیقی" عضویت در انجمن‌ها را در ۳۲ کشور، با استفاده از روش تحلیل داده‌های ثانویه آزمون کرده‌اند و آن را تحت تأثیر تفاوت بین ساختار دولت‌ها، نهادهای سیاسی و فرهنگ سیاسی ملت‌ها دانسته‌اند. این متغیرها، هم میزان مشارکت و هم نوع انجمن‌هایی که افراد در آن فعالیت می‌کنند (جنبش‌های جدید یا قدیمی) تعیین می‌نمایند. در جمع بندی تحقیقات انجام شده ملاحظه می‌شود که در ایران چندان به مسئله مشارکت اجتماعی توجه نشده و جای تحقیقات بیشتر و در بین گروه‌ها و اقشار مختلف خالی است. در این مقاله تلاش می‌شود تا به بررسی مشارکت اجتماعی دختران جوان در فعالیت‌های دانشگاهی پرداخته شود.

- روز نفیلد و همکارانش (۲۰۰۱) رابطه قتل و سرمایه اجتماعی را با استفاده از داده‌های مربوط به اعتماد و تعهد مدنی در نود و نه (۹۹) ناحیه در امریکا مورد مطالعه

قرار دادند که نتایج آن این چنین گزارش شده که با محرومیت اقتصادی و بالا رفتن نرخ جرایم سرمایه اجتماعی پایین شده و بر بروز نرخ قتل نیز تأثیر داشته است. و به نظر این نویسندگان جرم محصول کنترل ضعیف غیر رسمی و توان ضعیف همراه سازی منابع خارجی به عنوان عوامل تقویت کننده قانون می‌باشد.

مطالعات داخلی:

ربانی خوراسگانی و ارشدی (۱۳۸۵) یکی از تغییرات مهم مؤثر بر تخریب سرمایه اجتماعی در ایران بعد از جنگ را جریان تغییر ارزش‌ها اعلام کرده‌اند که در این جریان ثروت اندوزی به یک ارزش تبدیل گردید. در این مقاله با ارزش شدن ثروت، حاصل وجود نابرابری‌های اجتماعی و فرایند نیازآفرینی قلمداد گردیده است، و برخی از عوامل فرهنگی مانند نیاز به احترام، آموزش احساسی و فشار هنجاری در ایران، احساس فقر و بی‌عداستی، تغییر ارزش‌ها را تشدید کرده است (ربانی خوراسگانی و ارشدی، ۱۳۸۵: ۱۰۴).

- محسن ردادی (۱۳۸۷) در مطالعه رابطه بین سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی "معتقد است هنجارها موجب تقویت همیاری، انسجام بخشی و کاهش کنترل رسمی شهروندان می‌گردد و به این صورت امنیت اجتماعی را تقویت می‌کند. بنابراین با انباشت سرمایه اجتماعی در طول زمان می‌توان از بسیاری از جرایم پیشگیری کرد.

- ازکیا و غفاری (۱۳۸۰) در تحقیقی تحت عنوان "بررسی رابطه بین اعتماد و مشارکت اجتماعی در نواحی روستایی شهر کاشان"، پیوند بین اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی را مورد بررسی و تحلیل قرار داده‌اند. داده‌های جمع‌آوری شده از جامعه مورد مطالعه، دلالت بر وجود رابطه معنادار در سطح اطمینان ۹۹ درصد بین دو متغیر میزان اعتماد اجتماعی و میزان مشارکت اجتماعی دارد. یعنی با افزایش میزان اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی نیز افزایش پیدا کرده است. البته این تأثیربخشی صورتی یک جانبه ندارد بلکه حالتی چند جانبه و متعامل دارد و نوعی رابطه تعاملی بین دو متغیر اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی وجود دارد که هر یک مقوم دیگری است و برآیند این رابطه متعامل، گسترش فضای عمومی است که با تنوع نهادهای مشارکتی و جمعی شناخته می‌شود.

- **ناجا (۱۳۸۳)** "بررسی میزان احساس امنیت در بین حاشیه نشینان تهران بزرگ به تفکیک مناطق جمعیت" آماری تحقیق، کلیه شهروندان بالای ۱۵ سال حاشیه شهر تهران بوده‌اند. نتایج نشان داد که سن، جنس، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات و درآمد افراد بر احساس امنیت آنان تأثیرگذار است.

نجیبی ربیعی (۱۳۸۳) در "بررسی عوامل مؤثر بر میزان احساس امنیت اجتماعی با تأکید بر سرمایه اجتماعی" یافته‌های تحقیق، نشان دهنده آن است که سرمایه اجتماعی با احساس امنیت فکری، جمعی و مالی همبستگی معنی داری دارد. هم چنین اشکال مختلف سرمایه و طبقه اجتماعی با میزان احساس امنیت در رابطه است. بر اساس آزمون رگرسیون انجام شده نیز مشخص شد که ترکیب متغیرهای سرمایه اقتصادی، اجتماعی، تحصیلات و شغل می‌تواند تبیین کننده بخشی از تغییرات میزان احساس امنیت باشد.

- **افشار (۱۳۸۵)** "امنیت اجتماعی زنان در شهر تهران" یافته‌های این بررسی نشان می‌دهد که امنیت اجتماعی زنان با عملکرد قانون و پلیس رابطه معنی داری دارد. از طرف دیگر امنیت اجتماعی مناطق و شغل‌های مختلف تفاوت معنی داری با یکدیگر دارند و به عبارتی نابرابری اجتماعی بر میزان احساس امنیت انسان تأثیر دارد که این دو متغیر تأثیر ساختار اجتماعی را بر میزان امنیت اجتماعی تأیید می‌کند. در یک تحلیل کلی می‌توان نتیجه گرفت که امنیت اجتماعی زنان در شهر تهران از حد متوسط کمتر است و عواملی نظیر عملکرد پلیس، عملکرد قانون، مقاومت اجتماعی و هنجارهای اجتماعی بر آن تأثیر دارند. تحلیل رگرسیون نیز نشان می‌دهد که عواملی نظیر حمایت اجتماعی، هنجارهای اجتماعی و میزان درآمد خانواده تأثیر معنی داری بر میزان امنیت اجتماعی دارد.

- **نادری و دیگران (۱۳۸۹)** "بررسی رابطه احساس امنیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی در شهر اردبیل" نتایج حاکی از رابطه معنادار بین احساس امنیت اجتماعی و جنسیت دارد؛ بنابراین زنان بیشتر از مردان احساس ناامنی می‌نمایند. در حالی که ارتباط احساس امنیت با مؤلفه‌های سن، تحصیلات، وضعیت تأهل و درآمد ماهیانه خانواده معنادار نیست، ولی رابطه معناداری بین هزینه‌های خانواده و نوع شغل افراد و محل سکونت با میزان احساس امنیت وجود دارد. هم چنین بین سرمایه اجتماعی و ابعاد آن با احساس امنیت

اجتماعی رابطه معنادار و مستقیمی موجود است و از این میان اعتماد اجتماعی ۱۳ درصد تغییرات متغیر احساس امنیت اجتماعی را تبیین می‌نماید.

در خصوص موضوع انتخابی یک کار پژوهشی در سال ۹۰ توسط سرکار خانم مریم نخستین در شهر قزوین در محله هادی آباد با عنوان "تأثیر مدل‌های مشارکتی محله محوری بر روی سرمایه اجتماعی و امنیت" با حجم نمونه ۴۰۰ نفری انجام شده است. که نتایج حاصل شده به این شرح است که بین متغیرهای عضویت داوطلبانه؛ روابط همسایگی و اعتماد همسایگان به یکدیگر؛ رابطه همبستگی با متغیر وابسته یعنی سرمایه اجتماعی دارد. و متغیر تأثیر گذار بر میزان مشارکت متغیر عضویت داوطلبانه شهروندان در انجمن‌ها و سازمان‌ها است. و اینکه اعتماد به سازمان‌های دولتی به عنوان متغیر واسط و تأثیر گذار در میزان مشارکت شهروندان عمل می‌نماید و این مشارکت در افرادی که از نظر وضعیت اقتصادی در سطح بهتری بودند کمتر بوده است.

ادبیات نظری:

رویکردهای متفاوتی به موضوع امنیت وجود دارد. یکی از مهمترین آنها، رویکرد اجتماعی یا مدرن است. در این رویکرد امنیت و احساس امنیت در بستر زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی تبیین و تعریف می‌شوند. در حوزه جامعه‌شناسی، احساس امنیت در یک نظام اجتماعی بر بستر عامل-ساختار تبیین شده است و از این حیث احساس امنیت به عنوان احساس ذهنی کنشگر مورد توجه قرار گرفته است (بیات، ۱۳۸۸: ۱۰). زمینه اجتماعی-فرهنگی در سه بعد قابل طرح است: رفتاری، ساختاری و زمینه‌ای. در بعد رفتاری تمرکز بر کنش متقابل میان افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها در راستای حفظ و تولید نظم اجتماعی است؛ نظمی که منشأ اصلی احساس امنیت است. در بعد ساختاری، سازمان‌ها و نهادها، قوانین، ارزش‌ها و هنجارهای حاکم بر جامعه به عنوان ضرورت کارکردی برای تولید نظم و امنیت در نظر گرفته می‌شوند. بعد زمینه‌ای به شرایط محیطی، تاریخی، فرهنگی و تمدنی جامعه مرتبط است.

مهم ترین مکتب‌های امنیتی به شرح زیر می‌باشند:

- مکتب امنیتی- اثباتی، در مقام عمل متوجه راهبردهای اثباتی ای می‌گردد که به میزان زیادی با اصول و مبانی گفتمان سنتی امنیت ملی انطباق دارند.

- مکتب انتقادی که استراتژی پیشنهادی این مکتب برای برقراری امنیت و فایق آمدن بر معضل «مقاومت اجتماعی» آمیزه‌ای از ملاحظات مکتب تفسیری (ذهنی گرای و آرمان) و اصول مکتب پوزیتیویستی (عمل‌گرایی صرف) بوده و از حیث تحلیلی در میانه این دو قرار دارد.

- مکتب تفسیری برای درک معنای امنیت نزد هر بازیگر، روش تفهیمی را پیشنهاد می‌نماید که اجرای آن مستلزم برداشتن پنج گام اصلی می‌باشد: تلقی امنیت به مثابه یک عمل اجتماعی، نفوذ به لایه فعالیت اجتماعی، اطلاع از ضوابط اجتماعی، فهم معانی مقوم و بالاخره کشف مفاهیم بنیادین که در مجموع از معنای امنیت نزد بازیگری خاص پرده برمی‌دارد.

- مکتب واقع‌گرایی (رنالیسم) جوهره اندیشه هابزی بدون تغییر ماهوی را حفظ نموده است. همچون تأکید بر جدایی خیر سیاسی از خیر اخلاقی، نفی نقش تعیین‌کننده اخلاق، حقوق و ایدئولوژی در علم سیاست دارد.

- مکتب ایده‌آلیسم با اعتماد به عقل آدمی و باورهای پیشین آن بر تجویز امرمطلوب تکیه می‌کند. بر این اساس بدون آنکه دغدغه تحقق یک ایده در عالم واقع وجود داشته باشد، بر ضرورت تطبیق امر عینی با حدس ذهنی تأکید می‌ورزد.

- مکتب لیبرالیسم در اشکال مختلف آن، بر این امر تأکید دارد که انسان به دلیل انسان بودن، واجد برخی حقوق اساسی است که طبیعی انسان بوده و غیر قابل انتقال می‌باشد. بر مبنای این اصل، وظیفه دولت در جامعه لیبرالی عبارت است از پاسداری از مرز بین حوزه عمومی و خصوصی، جلوگیری از ادغام دین و سیاست، ممانعت از دخالت نظامیان در سیاست که به دلیل دسترسی به ابزارهای زور و روان بودن سیستم فرماندهی - فرمانبری، دارای توانایی ویژه‌ای هستند.

- مطالعات امنیتی فمینیستی با طرح این مسئله که مطالعات امنیتی تا کنون بر بنیان و شالوده مردسالارانه استوار بوده و نقش زنان در آن نادیده گرفته شده است، کل مطالعات، نظریه‌های امنیتی را زیر سوال می‌برند (عبدا. . خانی، ۱۳۸۳: ۲۶۹-۲۶۶).

- مکتب کپنهاک امنیت را از جنبه‌های گوناگون مورد مطالعه قرار داده، اما در برخی جنبه‌ها بیشتر متمرکز شده و بعضاً مبتکر و طراح آن نیز بوده است. بوزان به شکل بسیار مبسوط، امنیت تک بعدی را به پنج بخش نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی گسترش داد. این پنج بخش، جدا از یکدیگر عمل نمی‌کنند. هریک از آنها دارای کانون مهمی در درون مسئله امنیت، برای تنظیم اولویت‌ها بوده و از طریق ارتباطات قوی به یکدیگر متصل هستند (بوزان، ۱۳۷۸: ۳۴).

- مکتب جامعه‌گرایی طی سه دهه آخر قرن بیستم دیدگاه‌های نوینی در باب «سیاست‌گذاری» در جوامع پیچیده مطرح کرده است، به طوریکه مفاهیم مستقلی چون مشروعیت سیاسی، حقوق بشر، امنیت انسانی و تساهل و رواداری نسبت به اقلیت‌های قومی، دینی، نقش بسیار مهمی در استحکام امنیت ملی و بین‌المللی ایفا می‌کند.

- مکتب اسلام امنیت را یکی از اصول زندگی و حالتی اجتناب ناپذیر در زندگی جمعی و عنصری ضروری در بهره‌وری از مزایا و مواهب حیات و نیز زمینه ساز تکامل و ارتقاء بشر تلقی می‌نماید. در اسلام امنیت به عنوان یکی از مقدس‌ترین آرمان‌های بشری و الهی یاد شده است (افتخاری و دیگران، ۱۳۸۳).

مهم‌ترین رویکردهای مطرح در احساس امنیت عبارتند از:

- رویکرد اول: با عنوان «آسیب‌پذیری» که آسیب‌پذیری‌های فیزیکی، روانشناختی و با عنوان اقتصادی را مد نظر قرار می‌دهد.

- رویکرد دوم: با عنوان «تجربه جرم» اعم از مستقیم (به عنوان قربانی) و غیر مستقیم (از طریق دوستان، تماس‌های اجتماعی و یا رسانه‌ای) را مدنظر قرار می‌دهد.

- رویکرد سوم: بر محیط اجتماعی و فیزیکی محلی به عنوان منابع احتمالی احساس ناامنی (مانند تأکید بر آشفتگی‌های فیزیکی و فقدان انسجام اجتماعی به عنوان منبع احساس ترس و ناامنی) متمرکز است (حسینی، ۱۳۷۸: ۲۷-۶).

برای احساس امنیت، ابعاد، مولفه‌های متعددی بیان شده است

۱- احساس امنیت جانی

۲- احساس امنیت اقتصادی (فردی و عمومی)

۳- احساس امنیت ناموسی

۴- (احساس امنیت اجتماعی (دلاور، ۱۳۸۴: ۲)

در این تحقیق، به پنج بعد شامل احساس امنیت جانی، احساس امنیت مالی، احساس امنیت شغلی، احساس امنیت عاطفی، احساس امنیت اخلاقی نظر شده است. برای سنجش هر یک از این ابعاد احساس امنیت اجتماعی، سوالات چندگانه و به صورت طیف تنظیم شده، که از برآیند سوالات مرتبط به هر بعد، می‌توان میزان امنیت در قالب «زیاد، متوسط، کم، اصلاً» بیان شده است. در وزن پذیری شاخص‌ها نیز از اعتبار صوری استفاده به عمل آمد.

- احساس امنیت جانی: یعنی تضمین جسم و جان افراد در مقابل خطرات و آسیب‌هایی که مانع ادامه حیات آنان شود. در این تحقیق، امنیت جانی توسط شاخص‌های زیر مورد اندازه‌گیری قرار گرفته است: بدون ترس و نگرانی به تنهایی، در شب‌ها در خیابان‌ها رفت و آمد می‌کنم. به خاطر ناامنی جامعه، زن و بچه بایستی قبل از تاریکی هوا در خانه باشند. بدون ترس از ماشین‌های مسافرکشی در شب استفاده می‌کنم و...

- احساس امنیت مالی: برای خانواده عبارت است از تضمین دارایی‌های خانواده از سرقت و دزدی، و اطمینان خاطر که از تأمین نیازهای مادی و مالی خانواده حاصل می‌شود. در این تحقیق، امنیت مالی توسط شاخص‌های زیر اندازه‌گیری شده است: خالی گذاشتن منزل مسکونی به مدت چند روز، نداشتن دزدگیر و سایر اقدامات امنیتی، در میان گذاشتن ثروت و درآمد خود با دیگران، و...

- احساس امنیت شغلی: این بعد امنیت اجتماعی صرفاً شامل شرایط و اوضاع و احوالی نیست که افراد نگران از دست دادن شغل خود نباشند، بلکه همچنین باید چشم انداز شغلی افراد در روند پیشرفت و ترقی قرار داشته باشد. یعنی افراد ضمن کار و انجام وظیفه و دریافت حقوق و مزد، از امکانات لازم برای بهبود شرایط و پرورش خویش

برخوردار باشند. در این تحقیق، امنیت شغلی توسط شاخص‌های زیر مورد اندازه‌گیری قرار گرفته است: اعمال نظر در کار بدون هراس از دست دادن شغل، احتمال می‌دهم که وضعیت مالی خود و خانواده‌ام در آینده بهتر از الان شود. حاضرم جهت سرمایه‌گذاری، سرمایه خود را در اختیار فرد دیگری بگذارم و...

- احساس امنیت عاطفی: یعنی اطمینان از آن که دیگران ما را دوست دارند و بود یا نبودمان برایشان اهمیت دارد، دردها و مصائب ما آنان را نیز دچار اندوه و غم می‌کند و مسائلی از این قبیل که در جهان احساس و عاطفه قرار می‌گیرند. در این تحقیق، امنیت عاطفی توسط شاخص‌های زیر مورد اندازه‌گیری قرار گرفته است: میزان روابط چهره به چهره، همدردی و صمیمیت، عاطفه و محبت.

- احساس امنیت اخلاقی: عبارت است از تضمین اصول و الگوهای اخلاقی در روابط و مناسبات افراد مانند اعتماد، صداقت، حسن نیت، سعه صدر، خیرخواهی و غیره. در این تحقیق، امنیت عاطفی توسط میزان مخاطره آمیز بودن شاخص‌های زیر مورد اندازه‌گیری قرار گرفته است: سپردن سرمایه به فرد دیگری جهت سرمایه‌گذاری، کمک برقراری ارتباط دوستی با افراد غریبه، انجام معاملات مهم به تنهایی و...

- سرمایه اجتماعی: عبارت است از روابط دو جانبه تعاملات و شبکه‌هایی که در میان گروه‌های انسانی پدیدار می‌گردند و سطح اعتمادی که در میان گروه و جماعت خاصی به عنوان پیامد تعهدات و هنجارهایی پیوسته با ساختار اجتماعی یافت می‌شود و جنبه ای از یک ساخت اجتماعی است و کنش‌های افراد را در درون ساختار تسهیل می‌کند و به مانند سایر سرمایه‌ها مولد بوده و دستیابی به هدف‌های معینی را که در نبود آن دست یافتنی نخواهد بود امکان پذیر می‌سازد.

یکی از عواملی که در احساس امنیت موثر می‌باشد، سرمایه اجتماعی است. از بین شاخص‌های متعدد سرمایه اجتماعی بیشتر نظر ناهاپیت و گوشال که ابعاد سرمایه اجتماعی را شامل عناصر شناختی، رابطه ای و ساختاری بیان نمودند. (ناهاپیت و دیگران، ۱۹۹۸: ۲۴۲-۲۶۶) که در نهایت با ادغام نظرها، ابعاد سرمایه اجتماعی بعد شناختی (اعتماد اجتماعی، هنجارهای اجتماعی و پنداشت‌ها) و بعد ساختاری (شبکه‌های اجتماعی، ارتباطات اجتماعی) تعیین گردید.

مؤلفه ها	شاخص ها
احساس امنیت مالی	خالی گذاشتن منزل مسکونی به مدت چند روز(مالی) نداشتن دزدگیر و سایر اقدامات امنیتی(مالی) حاضریم جهت سرمایه گذاری، سرمایه خود را در اختیار فرد دیگری بگذارم (مالی) ترک و رها کردن اتومبیل در خیابان علی رغم اقدامات امنیتی(مالی)
احساس امنیت جانی	فرستادن فرزند به مدرسه در مسیر طولانی(جانی) تردد با ماشین های مسافرکشی شخصی در شب(جانی) ترک منزل و پرداختن به امور روزانه(جانی) قدم زدن در مسیر خلوت(جانی) تنها ماندن در خانه(جانی)
احساس امنیت عاطفی	میزان روابط چهره به چهره(عاطفی) همدردی و صمیمیت (عاطفی) عاطفه و محبت (عاطفی)
احساس امنیت شغلی	اعمال نظر در کار بدون هراس از دست دادن شغل(شغلی) اطمینان از ارتقاء شغل(شغلی) احتمال بدست آوردن شغل در مدت کوتاه(شغلی) اطمینان از ثبات شغلی(شغلی) نگرانی از رقابت های ناسالم(شغلی)
احساس امنیت اخلاقی	سپردن سرمایه به فرد دیگری جهت سرمایه گذاری(اخلاقی) کمک به سرنشینان ماشینی که در شب در خیابان خراب شده یا صدمه دیده است(اخلاقی) برقراری ارتباط دوستی با افراد غریبه(اخلاقی) انجام معاملات مهم به تنهایی(اخلاقی)

چارچوب نظری:

امنیت به عنوان پدیده ای اجتماعی، دارای ویژگی ها و الزامات خاصی است و به عنوان مسئله ای اجتماعی با خدشه یا عدم خدشه در عناصر اصلی نظام اجتماعی جلوه گر می شود. به این منظور نهاد دولت ظاهر می شود تا با تسلط بر منابع انسانی و مادی، امنیت را برقرار کند. نظم در جامعه، امنیت را به معنی در امان بودن شهروندان از خطرات ناشی از نظام اجتماعی ضامن می گردد. بنابراین از حیث نظری بهنجاری های اجتماعی در کنترل کجروی ها، پیوندهای اخلاقی، قومی و استحکام هویت در این بحث مطرح می باشند. (ابراهیم بای سلامی، ۱۳۸۶: ۳)

- باری بوزان

اصطلاح امنیت اجتماعی را باری بوزان برای اولین بار در کتاب "مردم، دولت‌ها، هراس" بکار برد. امنیت اجتماعی تنها یکی از بخش‌های پنجگانه رویکرد پنج بعدی او به فرضیه امنیت است. دیگر بخش‌های این رویکرد عبارتند از: امنیت نظامی، سیاسی، اقتصادی و محیطی. به طور کلی، امنیت نظامی به اثرات متقابل توانایی‌های تهاجمی و دفاعی مسلحانه دولت‌ها و نیز برداشت آنها از مقاصد یکدیگر مربوط است. امنیت سیاسی ناظر بر ثبات سازمانی دولت‌ها، سیستم‌های حکومتی و ایدئولوژی است که به آنها مشروعیت می‌بخشد.

امنیت اقتصادی یعنی دسترسی به منابع، مالیه و بازارهای لازم برای حفظ سطوح قابل قبولی از رفاه و قدرت دولت، امنیت اجتماعی به قابلیت حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب و هویت ملی با شرایط قابل قبولی از تحول مربوط است. امنیت زیست محیطی ناظر است بر حفظ محیط جهانی به عنوان سیستم پشتیبانی ضروری که تمام حیات بشری بدان متکی است. این پنج بخش جدا از یکدیگر عمل نمی‌کنند. هریک از آنها دارای کانون مهمی در درون مسئله امنیت و روشی برای تنظیم اولویت‌ها بوده و از طریق ارتباطات قوی به یکدیگر متصل هستند (بوزان، ۱۳۷۸).

- ال ویور

تعریفی که ویور از امنیت اجتماعی به دست می‌دهد همسو با تعریف بوزان می‌باشد. ویور امنیت اجتماعی را چنین تعریف می‌نماید: "امنیت اجتماعی به توانایی جامعه برای حفظ ویژگی‌های اساسی خود در برابر شرایط متحول و تهدیدات واقعی یا احتمالی مربوط است. به طور خلاصه این نوع امنیت بر قابلیت حفظ شرایط قابل پذیرش داخلی برای الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب هویت ملی و رسوم متکی است در چارچوب این تعریف مشخص شدن زمانی که تهدیدی علیه امنیت اجتماعی وجود دارد، دشوار می‌گردد. امنیت اجتماعی مربوط به وضعیتی است که جوامع تهدیدی نسبت به مولفه‌های هویت خود احساس می‌کنند.

ویور به جای دولت، جامعه را به مثابه هدف مرجع امنیت مطرح می‌کند و در تعریف جامعه می‌گوید: "جامعه را مجموعه ای از نهادهایی می‌دانم که با احساسی از هویت

مشترک عجیب باشد جامعه از دیگر گروه‌های اجتماعی به سبب داشتن درجه بالایی از ثبات اجتماعی، یک تداوم میان نسل‌ها و یک زیر ساختار مستحکم از هنجارها، ارزش‌ها و نهادها متفاوت است" (موتیمر، ۱۳۸۰). ویور معتقد است می‌توان جامعه را از گروه اجتماعی متمایز کرد. چرا که، نمی‌توان همه اقسام گروه‌های اجتماعی را جامعه دانست. گروه‌های اجتماعی باید آنقدر حائز اهمیت باشند که به نوبه خود مرجع امنیت قرار گیرند و همانند دولت می‌بایست به عنوان یک جزء در سامانه بین‌المللی عمل نماید. این بدان معنی است که امنیت اجتماعی در ارتباط با امنیت جامعه به عنوان یک کل متشکل مطرح است و نه به عنوان امنیت گروه‌های مختلفی که در جامعه وجود دارند. ویور بیان می‌دارد که: در مقوله امنیت آنچه حائز اهمیت است عبارت است از: زمانی که امکان بسیج کردن یک گروه چشمگیر وجود داشته باشد. بنابراین در این جا گروه‌های اجتماعی مورد توجه هستند که قادرند در راستا و در کنار دولت به عنوان اجزای مهم سیاسی در سامانه بین‌المللی دست به اقداماتی بزنند. در اروپای کنونی عموماً این گروه‌ها، ملی هستند (بوزان، ۲۰۰۰).

- جانسون

به اعتقاد جانسون، برای ایجاد ارتباط، فرد باید بتواند فضایی آکنده از اعتماد را ایجاد کند که ترس‌های خود و دیگری را طرد و دفع شدن کاهش داده و امید به پذیرش و حمایت و تأیید را ارتقاء بخشد. اعتماد یک خصیصه شخصیتی ثابت و بدون تغییر نیست، اعتماد جنبه‌ای از روابط است که مدام در حال تغییر است (امیر کافی، ۱۳۷۵: ۸۸). شواهد قابل توجهی وجود دارد که ابزار گرمی و محبت، حسن تفاهم دقیق و گرایش‌های همکاری جویانه حتی در مواردی که تضادهای حل‌نشده بین افراد وجود دارد، باعث افزایش اعتماد در یک رابطه انسانی می‌گردد. پذیرش، شاید اولین و عمیق‌ترین عنصر در یک رابطه باشد. پذیرش، کلید کاهش اضطراب و ترس‌های مربوط به آسیب پذیر بودن است. احساسات تدافعی ترس و بی‌اعتمادی، موانع معمول برای عملکرد یک شخص و گسترش روابط سازنده هستند (همان، ۹۱). پس با توجه به نظریه جانسون، هرچه میزان اعتماد اجتماعی در بین اعضای یک جامعه افزایش یابد و اعضای جامعه پذیرش بیشتری نسبت به یکدیگر داشته و گرایش به همکاری و تفاهم با یکدیگر داشته باشند، ترس‌های مربوط به آسیب پذیر بودن از جمله ترس عدم امنیت و احساس

نامنی کاهش خواهد یافت. به زعم جانسون، پذیرش (اعتماد به دیگران) کلید کاهش اضطراب و ترس از نا امنی است.

- چلبی

چلبی (۱۳۷۸: ۷۵) در مقام بسط نظریه پارسونز، چهار بعد برای نظم اجتماعی طرح می‌کند که عبارتند از: ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی. از نظر وی بعد سیاست شامل پنج عنصر اصلی و در عین حال مرتبط با یکدیگر به این قرار است؛ عناصر زور، امنیت، کنش عاطفی، کنشگران و رابطه اجباری. از نظر وی از آن جا که نفع امنیتی کنشگران مهم است، در نتیجه روابط بین آن‌ها جنبه سیاسی به خود می‌گیرد. او برای عنصر امنیتی به عنوان یکی از شاخص‌های سیاست چهار بعد در نظر می‌گیرد که عبارتند از ۱. امنیت جانی، ۲. امنیت مالی، ۳. امنیت فکری و ۴. امنیت جمعی.

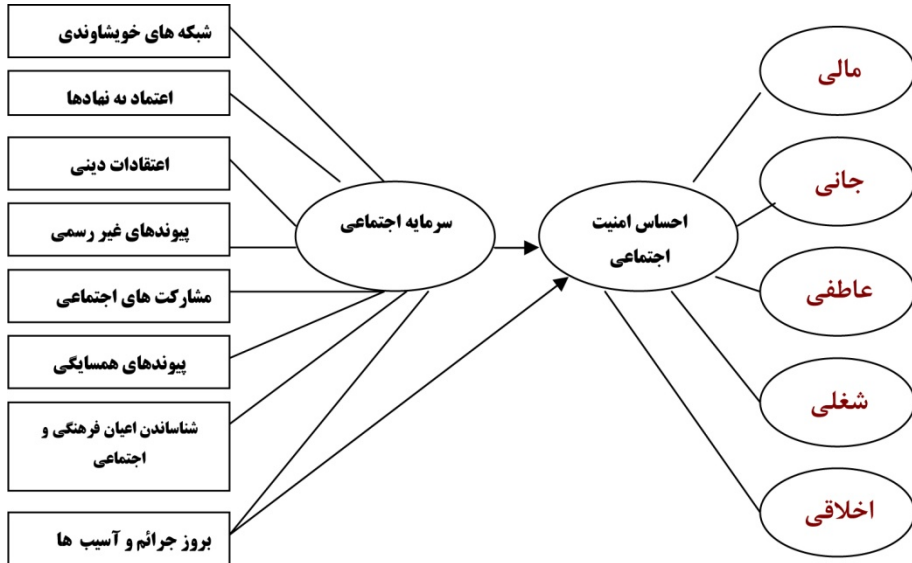
بنابراین بر اساس این تحلیل می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که در صورت آسیب دیدن فرهنگ گروهی، خاصه به دست گروهی دیگر، رابطه زور بین اعضای آن گروه‌ها حاکم شده و در نتیجه چنین رابطه ای امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت فکری و امنیت جمعی مورد تهدید قرار می‌گیرد و در کل، میزان احساس امنیت اجتماعی کاهش یافته و در نتیجه میزان اعتماد تعمیم یافته تقلیل می‌یابد و این موضوع به نوبه خود بر میزان سرمایه اجتماعی تأثیر منفی خواهد داشت، چراکه اعتماد و اعتماد تعمیم یافته یکی از ابعاد سرمایه اجتماعی تلقی شده و خود نیز رابطه مستقیمی با مشارکت اجتماعی دارد که بعد اساسی دیگر سرمایه اجتماعی است.

- بورديو

بورديو با عطف توجه به سرمايه اجتماعي و بنا به ريشه‌هاي نئوماركسيستي انديشمندی خود، سرمايه اجتماعي را مبنای ساير انواع سرمايه‌ها دانسته و به تبع آن علاقه مند به بررسی مکانيزم‌هایی است که در آن سرمايه اقتصادي با اشکال ديگر سرمايه برای ايجاد و بازتوليد نابرابري ترکيب شده است از اين منظر برای او هم سرمايه اجتماعي و هم سرمايه فرهنگي نشانگر توليد کار انباشته شده است که بایستي در عرصه اجتماعي مبادله گردند اگرچه حوزه عمل اين دو از هم و از ديگر سرمايه‌ها مستقل هستند. بنابراین با توليد نابرابري، زمينه بروز و تجلی احساس ناامني را در جامعه فراهم می‌نمایند (بورديو، ۱۳۸۴: ۲۸۰).

- پاتنام

به اعتقاد پاتنام با توجه به پيچيده تر شدن زندگي اجتماعي در جوامع بزرگ، وجود نوع ديگري از اعتماد که محدود به روابط شخصي و چهره به چهره نيست ضرورت دارد. و آن اعتماد به نهادها و سازمان‌هاي اجتماع است. از اين رو اعتماد نه صرفاً در سطح روابط اجتماعي و تعاملات بين شخصي بلکه در سطح نهادهاي اجتماعي و مدني بايد جستجو کرد. رهيافت او اين است که اعتماد به نظام‌هاي انتزاعي و نهادهاي اجتماعي نيز موجب افزايش احساس امنيت اجتماعي در بين افراد و فرايندهاي تصميم‌گيري آنها در زمينه‌هاي مختلف اقتصادي، فرهنگي و هنري می‌گردد.

نمودار شماره (۱): مدل و فرضیه های پژوهش

روش پژوهش:

- جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر عبارتند از کلیه شهروندان (مرد و زن) ۱۸ سال به بالای شهر قزوین که در زمان انجام پژوهش در شهر قزوین سکونت دارند و بالغ بر ۳۴۱۲۶۶ نفر می باشند. (سالنامه آماری استان قزوین، ۱۳۸۶: ۶۲).

جدول ۲: جمعیت بالای ۱۸ سال شهر قزوین به تفکیک جنس

شهر	تعداد جمعیت بالای ۱۸ سال	مرد	زن
قزوین	۲۸۲۵۰۱	۱۴۳۶۶۶	۱۳۸۸۳۵
درصد	۱۰۰	۵۱	۴۹

- نمونه آماری

حجم نمونه آماری نظرسنجی حاضر با استفاده از فرمول کوکران برآورد شده است که بالغ بر ۳۸۴ نفر ($n=384$) می باشد.

- نحوه جمع آوری داده ها

با استفاده از پرسشنامه ساختمند که توسط پاسخگویان تحت نظر پرسشگران و با توضیحات او تکمیل می‌شود، داده‌ها جمع آوری می‌شود.

- اعتبار و پایایی

از آنجا که اعتبار (validity) گویه‌ها و سنجه‌ها به نحوه تعریف مفهوم مورد بررسی بستگی دارد، ولی با این وجود برای سنجش اعتبار پرسشنامه، از اعتبار صوری استفاده شده است و به همین منظور پرسشنامه را برای تست، برای اساتیدی که در این زمینه تحقیق، صاحب نظر بوده اند، فرستاده شده است و بعد از تغییرات لازم برای گرفتن ضریب پایایی، پرسشنامه در نمونه محدود (Pre test) به تعداد ۳۵ پرسشنامه در جامعه آماری پخش شده است و برای ارزیابی پایایی سنجه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. ضمن اینکه بعد از استخراج نتایج آزمون مقدماتی پرسشنامه نیز، برخی گویه‌ها مورد اصلاح و یا حذف یا اضافه قرار گرفته است. مقادیر شاخص آلفای کرونباخ در جدول زیر بدین شرح می‌باشد.

جدول ۳: ضریب آلفای کرونباخ

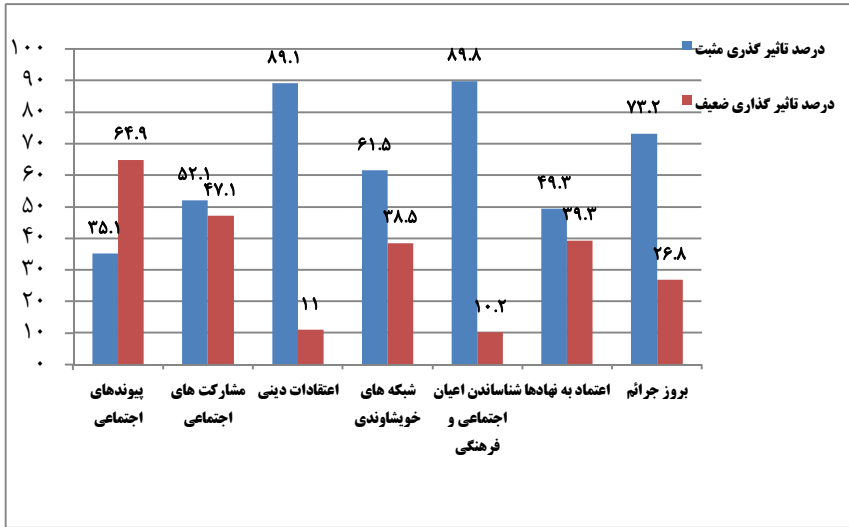
شاخص	ضریب آلفای کرونباخ
اعتماد به نهادها و سازمان‌ها	۰/۸۸
شبکه‌های خویشاوندی	۰/۷۵
پیوندهای غیر رسمی و معاشرت‌های دوستانه	۰/۷۷
مشارکت‌های اجتماعی	۰/۸۰
پیوندهای همسایگی	۰/۷۸
اعتقادات دینی	۰/۷۰
بروز جرم	۰/۷۶
شناساندن اعیان اجتماعی	۰/۸۰
احساس امنیت اجتماعی	۰/۸۵
جمع شاخص‌ها	۰/۷۸/۷۸

تجزیه و تحلیل داده ها:

در این تحقیق بعد از جمع آوری اطلاعات مربوط به پرسشنامه‌ها و طبقه‌بندی اطلاعات به پردازش و تجزیه و تحلیل آن پرداخته شده است. در ابتدای کار پرسشنامه‌ها در بین افراد نمونه آماری مورد هدف (شهروندان بالای ۱۸ سال در شهر قزوین) توزیع شد. که همه نفرات پرسشنامه‌ها را عودت دادند و پس از تحویل پرسشنامه‌ها توسط جامعه آماری، بررسی‌های اولیه بر روی تک‌تک آنها به عمل آمد و ملاحظه شد که همه پرسشنامه‌ها بدون هیچ اشکالی قابل تجزیه و تحلیل و به کارگیری در این پژوهش هستند سپس تعیین اعتبار و روایی پرسشنامه، جهت تبیین یافته‌های کسب شده از پرسشنامه مربوطه انجام گرفت و گویه‌های پرسشنامه نمره‌گذاری شدند و نهایتاً نمره کل پرسشنامه محاسبه گردید. در این فراز داده‌های مربوط به هر یک از سؤالات پژوهش تحقیق و اطلاعات مورد نیاز دیگر، بصورت جداول فراوانی نشان داده شده است.

جدول یک بعدی متغیرها: شماره ۴

متغیرها	خیلی زیاد		نسبتاً زیاد		متوسط		نسبتاً کم		خیلی کم	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
پیوندهای اجتماعی	۰	۰	۲۰	۵۰۲	۱۱۵	۲۹۰۹	۱۹۳	۵۰۰۳	۵۶	۱۴۰۶
مشارکت‌های اجتماعی	۰	۰	۲۶	۶۰۸	۱۷۷	۴۶۰۱	۱۶۱	۴۱۰۹	۲۰	۵۰۲
اعتقادات دینی	۱	۰۰۳	۱۰۹	۲۸۰۴	۲۳۲	۶۰۰۴	۳۹	۱۰۰۲	۳	۰۰۸
شبکه خویشاوندی	۱	۰۰۳	۵۵	۱۴۰۳	۱۸۰	۴۶۰۹	۱۲۸	۳۳۰۳	۲۰	۵۰۲
اعیان اجتماعی و فرهنگی	۱۷	۴۰۴	۱۷۸	۴۶۰۴	۱۵۰	۳۹۰۱	۳۸	۹۰۹	۱	۰۰۳
احساس امنیت اجتماعی	۰	۰	۱۲	۳۰۱	۱۲۰	۳۱۰۳	۲۲۰	۵۷۰۳	۳۲	۸۰۳
اعتماد به نهادها و سازمان‌ها	۱۱	۲۰۹	۵۸	۱۵۰۱	۱۶۴	۴۲۰۷	۱۱۵	۲۹۰۹	۳۶	۹۰۴
بروز نا امنی	۳	۰۰۸	۹۲	۲۴۰۰	۱۸۶	۴۸۰۴	۸۰	۲۰۰۸	۲۳	۶۰۰

نمودار شماره (۲)

جدول میانگین مولفه های مکتسبه سرمایه اجتماعی:

تفسیر: برابر میانگین مکتسبه از نرم افزار، بروز جرائم و آسیب ها اولویت اول، شناساندن اعیان اجتماعی و فرهنگی امنیت در رتبه دوم و اعتقادات دینی رتبه سوم در تأثیرگذاری بر روی احساس امنیت اجتماعی را داشته و اعتماد به نهادها و سازمانها، شبکه های خویشاوندی، مشارکت های اجتماعی، پیوندهای اجتماعی، پیوندهای همسایگی رتبه چهارم تا هشتم را به خود اختصاص داده اند.

جدول شماره (۵):

رتبه بندی میانگین ها	جمع امتیازات مکتسبه	میانگین	مولفه های سرمایه اجتماعی
۷	۱۲۵۲۵	۲/۷۱۸	پیوندهای اجتماعی
۶	۱۲۶۰۳	۲/۹۸۳	مشارکت های اجتماعی
۴	۱۹۳۵۳	۳/۱۴۹	اعتماد به نهادها و سازمانها
۳	۶۸۳۸	۳/۵۶۱	اعتقادات دینی
۸	۸۳۰۳	۲/۷۰۲	پیوندهای همسایگی
۲	۱۳۴۸۴	۳/۹۰۱	شناساندن اعیان اجتماعی و فرهنگی
۱	۱۸۲۵۱	۳/۳۹۴	بروز جرائم و آسیب ها
۵	۱۰۸۹۶	۳/۱۲۵	شبکه های خویشاوندی

در این بخش از فنون آمار استنباطی جهت آزمون فرضیات استفاده می‌شود. و برای تجزیه و تحلیل فرضیه‌های تحقیق از آزمون t استفاده گردیده است.

۱- فرضیه اول:

۱- بین بعد سرمایه اجتماعی (مولفه شبکه‌های خویشاوندی) و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

$$H_0: \rho \neq 0 \quad H_1: \rho = 0$$

جدول ۶-۱: آزمون t شبکه‌های خویشاوندی و تأثیر آن بر روی احساس امنیت اجتماعی را نشان می‌دهد.

نام متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	واریانس	t	درجه آزادی	Sig
شبکه خویشاوندی	۳/۱۵۲	۰/۶۹۶۰۹	۰/۴۸۴۵	۹.۳۹۳	۳۸۳	۰/۰۰
احساس امنیت اجتماعی	۲/۷۶	۰/۶۲۳۶۸	۰/۳۸۸۹۸			

نتیجه فرضیه اول: با توجه به جدول فوق همان گونه که مشاهده می‌شود t محاسبه شده معنی دار می‌باشد (مقدار Sig سطح معنی دار بودن مدل کمتر از ۰/۰۵ است). یعنی فرض آماری با اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته شده است و فرض صفر رد می‌شود. به عبارتی: عامل شبکه خویشاوندی رابطه معنی داری در میزان (احساس امنیت اجتماعی) وجود دارد.

۲- فرضیه دوم:

۱- بین بعد سرمایه اجتماعی (مولفه اعتماد به نهادها - سازمان‌ها) و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

$$H_0: \rho \neq 0 \quad H_1: \rho = 0$$

جدول ۶-۲: آزمون t برای میزان اعتماد به نهادها و سازمانها و احساس امنیت اجتماعی را نشان می دهد.

نام متغیر	میانگین	واریانس	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	Sig (سطح معنی دار بودن مدل)
اعتماد به نهادها و سازمانها	۳/۱۴۹	۰/۷۷۶	۰/۸۸۱	-۷.۴۰۶	۳۸۳	۰/۰۰
احساس امنیت اجتماعی	۲/۷۶	۰/۳۸۸۹۸	۰/۶۲۳۶۸			

نتیجه فرضیه دوم: با توجه به جدول فوق همان گونه که مشاهده می شود t محاسبه شده معنی دار می باشد (مقدار Sig سطح معنی دار بودن مدل کمتر از ۰/۰۵ است). یعنی فرض آماری با اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته شده است و فرض صفر رد می شود. به عبارتی: بین عامل اعتماد به نهادها و سازمانها و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

۳- فرضیه سوم:

۱- بین بعد سرمایه اجتماعی (مولفه اعتقادات دینی) و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

$$H_0: \rho \neq 0 \quad H_1: \rho = 0$$

جدول ۶-۳: آزمون t رابطه اعتقادات دینی و احساس امنیت اجتماعی را نشان می دهد.

نام متغیر	میانگین	واریانس	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	Sig (سطح معنی دار بودن مدل)
اعتقادات دینی	۳/۵۶۱	۰/۳۰۵	۰/۵۵۳	۱۸.۲۹۹	۳۸۳	۰/۰۰
احساس امنیت اجتماعی	۲/۷۶	۰/۳۸۸۹۸	۰/۶۲۳۶۸			

نتیجه فرضیه سوم: با توجه به جدول فوق همان گونه که مشاهده می شود t محاسبه شده معنی دار می باشد (مقدار Sig سطح معنی دار بودن مدل کمتر از ۰/۰۵ است). یعنی فرض آماری با اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته شده است و فرض صفر رد می شود. به عبارتی: اعتقادات دینی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

۴- فرضیه چهارم:

۱- بین بعد سرمایه اجتماعی (مولفه پیوندهای اجتماعی (غیر رسمی) و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

$$H_0: \rho \neq 0 \quad H_1: \rho = 0$$

جدول و نمودار ۴-۶: آزمون t رابطه پیوندهای اجتماعی (غیر رسمی) و احساس امنیت اجتماعی را نشان می‌دهد.

نام متغیر	میانگین	واریانس	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	Sig (سطح معنی دار بودن مدل)
پیوندهای اجتماعی (غیر رسمی)	۲/۷۱۸	۰/۵۲۰	۰/۷۲۱	۱۹۹/۴۱۱	۴۲	۰/۰۰
احساس امنیت اجتماعی	۲/۷۶	۰/۳۸۸۹۸	۰/۶۲۳۶۸			

نتیجه فرضیه چهارم: با توجه به جدول فوق همان گونه که مشاهده می‌شود t محاسبه شده معنی دار نمی‌باشد (مقدار Sig سطح معنی دار بودن مدل بیشتر از ۰/۰۵ است). یعنی فرض آماری با اطمینان ۹۵ درصد تأیید شده است و فرض H_0 تأیید می‌شود.

به عبارتی: بین پیوندهای اجتماعی (غیر رسمی) و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود ندارد.

۵- فرضیه پنجم:

۱- بین بعد سرمایه اجتماعی (مولفه مشارکتهای اجتماعی) و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

$$H_0: \rho \neq 0 \quad H_1: \rho = 0$$

جدول و نمودار ۵-۶: آزمون t رابطه مشارکتهای اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی را نشان می‌دهد.

نام متغیر	میانگین	واریانس	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	Sig (سطح معنی دار بودن مدل)
مشارکتهای اجتماعی	۲/۹۸۳	۰/۴۱۵	۰/۶۴۴	-۷/۰۰۸	۳۸۳	۰/۰۰۰
احساس امنیت اجتماعی	۲/۷۶	۰/۳۸۸۹۸	۰/۶۲۳۶۸			

نتیجه فرضیه پنجم: با توجه به جدول فوق همان گونه که مشاهده می‌شود t محاسبه شده معنی دار می‌باشد (مقدار Sig سطح معنی دار بودن مدل کمتر از ۰/۰۵ است). یعنی فرض آماری با اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته شده است و فرض صفر رد می‌شود.

به عبارتی: بین مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.
۶- فرضیه ششم:

۱- بین بعد سرمایه اجتماعی (مولفه پیوندهای همسایگی) و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

$$H_0: \rho \neq 0 \quad H_1: \rho = 0$$

جدول ۶-۶: آزمون t رابطه پیوندهای همسایگی و احساس امنیت اجتماعی را نشان می دهد.

نام متغیر	میانگین	واریانس	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	Sig (سطح معنی دار بودن مدل)
پیوندهای همسایگی	۲/۷۱۸	۰/۵۲۰	۰/۷۲۱	۱.۲۰۰	۳۸۳	۰/۰۰
احساس امنیت اجتماعی	۲/۷۶	۰/۳۸۸۹۸	۰/۶۲۳۶۸			

نتیجه فرضیه ششم: با توجه به جدول فوق همان گونه که مشاهده می شود t محاسبه شده معنی دار می باشد (مقدار Sig سطح معنی دار بودن مدل کمتر از ۰/۰۵ است). یعنی فرض آماری با اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته شده است و فرض صفر رد می شود.

به عبارتی: بین پیوندهای همسایگی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

۷- فرضیه هفتم:

- بین بعد سرمایه اجتماعی (مولفه شناساندن اعیان اجتماعی و فرهنگی) و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

$$H_0: \rho \neq 0 \quad H_1: \rho = 0$$

جدول ۶-۷: آزمون t رابطه شناساندن اعیان اجتماعی و فرهنگی و احساس امنیت اجتماعی را نشان می دهد.

نام متغیر	میانگین	واریانس	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	Sig (سطح معنی دار بودن مدل)
شناساندن اعیان اجتماعی و فرهنگی	۳/۹۰۱	۰/۴۶۴	۰/۶۱۸	۲۸.۱۶۷	۳۸۳	۰/۰۰
احساس امنیت اجتماعی	۲/۷۶	۰/۳۸۸۹۸	۰/۶۲۳۶۸			

نتیجه فرضیه هفتم: با توجه به جدول فوق همان گونه که مشاهده می‌شود t محاسبه شده معنی دار می‌باشد (مقدار Sig سطح معنی دار بودن مدل کمتر از $0/05$ است). یعنی فرض آماری با اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته شده است و فرض صفر رد می‌شود.

به عبارتی: بین شناساندن اعیان اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

۸- فرضیه هشتم:

۱- بین بروز جرائم و آسیب‌ها و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

$$H_0: \rho \neq 0 \quad H_1: \rho = 0$$

جدول ۶-۸: آزمون t رابطه بروز جرائم و آسیب‌ها و احساس امنیت اجتماعی را نشان می‌دهد.

نام متغیر	میانگین	واریانس	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	Sig (سطح معنی دار بودن مدل)
بروز جرائم	۳.۳۹۴	۰.۶۹۶۴۸	۰.۸۳۴۴۵۶	۷۹.۷۱۵	۳۸۳	۰/۰۰
احساس امنیت اجتماعی	۲/۷۶	۰/۳۸۸۹۸	۰/۶۲۳۶۸			

نتیجه فرضیه هشتم: با توجه به جدول فوق همان گونه که مشاهده می‌شود t محاسبه شده معنی دار می‌باشد (مقدار Sig سطح معنی دار بودن مدل کمتر از $0/05$ است). یعنی فرض آماری با اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته شده است و فرض صفر رد می‌شود.

به عبارتی بین بروز جرائم و آسیب‌ها و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

۹- فرضیه نهم:

۱- بین بروز جرائم و آسیب‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

$$H_0: \rho \neq 0 \quad H_1: \rho = 0$$

جدول و نمودار ۶-۹: آزمون t رابطه بروز جرائم و سرمایه اجتماعی را نشان می‌دهد.

نام متغیر	میانگین	واریانس	انحراف استاندارد	T	درجه آزادی	Sig (سطح معنی دار بودن مدل)
بروز جرائم	۳۹۴.۳	۶۹۶۴۸.۰	۸۳۴۴۵۶.۰	۷۱۵.۷۹	۳۸۳	.۰
سرمایه اجتماعی	۱۲۳.۳	۰/۱۴۹۷	۰/۳۸۶			

نتیجه فرضیه نهم: با توجه به جدول فوق همان گونه که مشاهده می‌شود t محاسبه شده معنی دار می‌باشد (مقدار Sig سطح معنی دار بودن مدل کمتر از ۰/۰۵ است). یعنی فرض آماری با اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته شده است و فرض صفر رد می‌شود. نتیجه: بین بروز جرائم و آسیب‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

نتیجه گیری:

بر اساس نظریات و تحقیقات پیشین صورت گرفته و فرضیه‌های مطرح شده در این تحقیق نتایج زیر حاصل شدند در مورد اولین فرضیه مطرح شده اینکه بین مولفه شبکه‌های خویشاوندی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؛ پاتنام معتقد است که انسانهای جامعه هرچه بیشتر با افراد یکدیگر در تعامل باشند و ارتباطات متقابل داشته باشند و به یکدیگر اعتماد متقابل داشته باشند رشد و شکوفایی محقق خواهد شد. در این تحقیق ۶۱/۵ درصد از مصاحبه شوندگان معتقدند که مولفه شبکه‌های خویشاوندی که از ابعاد سرمایه اجتماعی است در احساس امنیت اجتماعی تأثیر مثبتی دارد و فرضیه مورد نظر تأیید می‌گردد.

در فرضیه دوم اینکه بین مولفه اعتماد به نهادها و سازمان‌ها و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؛ فوکویاما نظریات خود را بر تشویق و تقویت تشکیل نمادهای مدنی و تقویت و غنی سازی آموزش عمومی باعث تأمین امنیت شهروندان شده و باعث حضور داوطلبانه آنان می‌گردد. که گیدنز نیز در این زمینه اعتقاد دارد اگر باورداشت‌ها و ارزش‌های اجتماعی نسبت به نهادی بالا باشد نظام تخصصی شکل می‌گیرد به این صورت که حتی اگر فردی از سازمانی شناخت کاملی نداشته باشد ولی می‌بینیم کیفیت اعتماد به آن مطلوب است. ۴۹/۳ درصد از پاسخ دهندگان بر این باورند که مولفه

اعتماد به نهادها و سازمان‌ها تأثیر خیلی زیاد و نسبتاً زیادی بر روی احساس امنیت اجتماعی دارد و بین مولفه پیوندهای غیر رسمی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنا داری وجود ندارد و در این تحقیق مورد تأیید قرار نگرفت.

در مورد سومین فرضیه مطرح شده اینکه بین مولفه اعتقادات دینی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؛ دورکهایم مذهب را مظهر همبستگی اجتماعی می‌داند و معتقد است هیچ دین دروغینی وجود ندارد وی دین را به مثابه حقیقتی می‌داند که دارای کیفیتی مختص خود است. به عقیده او دین وسیله استحکام و دوام اجتماعی است. و با ایجاد پیوند میان پیروان خود وسیله انجام مراسم گوناگون و ایجاد ارزش‌ها و باورهای مشترک میان آنها، وحدت اجتماعی را تأمین می‌کند. توکویل نیز بر این باور است جامعه باید از انضباطی پیروی کند وی ایمانی بهتر از مذهب را برای انضباط اخلاقی نمی‌داند. فروید و ریزمن نیز می‌نویسند انسان‌ها دارای سیستم کنترلی درونی هستند که آنها را از کارهای نامشروع باز می‌دارد در این تحقیق نیز ۸۹/۱ درصد از مصاحبه شوندگان معتقدند که اعتقادات دینی و انجام اعمال دینی بصورت خالص و اعتقاد قلبی به روز جزاء و پاداش موجبات تأثیرگذاری بر روی احساس امنیت اجتماعی را دارد. و بدین ترتیب نتایج حاصل از این تحقیق رابطه مولفه دینداری از ابعاد سرمایه اجتماعی را تأیید می‌نماید.

در مورد چهارمین فرضیه مطرح شده اینکه بین مولفه پیوندهای غیر رسمی و معاشرت‌های دوستانه و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؛ دورکهایم همبستگی را از نوعی دوست داشتن و یا جاذبه متقابل می‌داند او می‌گوید هرچه اعضای یک جامعه همیسته تر باشند روابط گوناگون خود را با یکدیگر یا در حالت دسته جمعی با گروه بیشتر حفظ می‌کنند. (آبراهامز، ۱۳۶۹: ۱۹۶). هرچا این همبستگی نیرومند تر باشد بر میزان روابط متقابل آنان می‌افزاید و هرچه همبستگی کمتر باشد از تنوع روابط و برخوردها میان افراد جامعه کاسته می‌شود. در این تحقیق ۶۴/۹ درصد از پاسخگویان تأثیر پیوندهای اجتماعی را در حد پایینی بر روی احساس امنیت اجتماعی دارد.

در مورد پنجمین فرضیه مطرح شده اینکه بین مولفه مشارکت‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؛ الکسی دو توکویل بر این بارور

است انتخابات دوره ای وسیله ای برای توزیع قدرت بین نهادهای گوناگون دولت است به نظر او انجمن‌ها و مشارکت در جامعه فضایل مدنی را تحکیم و ارزش‌های دموکراتیک را تثبیت می‌کند. او در مطالعه ای که در امریکا داشت کارآمدی و تأثیر انجمن‌ها را در حیات اجتماعی و سیاسی امریکا بیان و چنین بیا داشت که در امریکا هیچ چیزی از پیش ساخته نشده و به اقتضای ضرورت و موقعیت آنی برای رفع نیاز ساخته می‌شود پس یک فرد امریکایی با شور و هیجان در مباحث همدیگر همکاری و به یکدیگر اعتماد می‌کنند. او مشارکت را در سایه همکاری و اعتماد جمعی ممکن و باعث رشد عرصه‌های سیاسی، اجتماعی می‌داند. آلن بیرو مشارکت را به معنای سهمی در چیزی یافتن و از آن سود بردن است. حال و پاتنام نیز آگاهی را پیش نیاز مشارکت دانسته و وجود شبکه‌های مشارکت اجتماعی در هر جامعه بیانگر میزان سرمایه اجتماعی آن می‌باشد و هرچه قدر شبکه مشارکت در یک جامعه ای گسترده تر باشد سرمایه اجتماعی غنی تر است. در این تحقیق نیز ۵۲/۹ درصد از پاسخگویان بر این باورند مشارکت‌های اجتماعی تأثیر مثبتی در ایجاد احساس امنیت اجتماعی دارد.

در مورد ششمین فرضیه مطرح شده اینکه بین مولفه پیوندهای همسایگی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؛ بورديو می‌گوید حجم سرمایه اجتماعی مورد تملک یک فرد به اندازه شبکه پیوندهای بستگی دارد که او می‌تواند به طرزی موثری بسیج کند و مضافاً وابسته به حجم سرمایه اقتصادی، فرهنگی یا نمادین در تصرف کسانی که وی با آنان مرتبط است و منفعت‌های حاصل از عضویت در یک گروه همبستگی را به وجود می‌آورد که حصول منفعت‌ها را ممکن می‌سازد. در این تحقیق رابطه بین مولفه پیوندهای همسایگی از ابعاد سرمایه اجتماعی مورد تأیید قرار گرفته و با میانگین ۲/۷۰۲ در پایین ترین سطح تأثیرگذاری و رتبه بندی قرار گرفته است.

در مورد هفتمین فرضیه مطرح شده که بین مولفه شناساندن اعیان فرهنگی و اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؛ به تعبیر هربرت بلومر جهان زیست آدمی چیزی جزء جهانی از ایزه‌ها و اعیان نیست که معانی چیزها برای او دارند و در برابر و به سوی آنها به کنش می‌پردازد. و در قضیه دوم بلومر به این اشاره دارد که بستر کنش اجتماعی می‌تواند طبقه اجتماعی یا پایگاه اجتماعی یا هر واقعیت اجتماعی دیگری باشد و به مثابه مفهوم تحلیلی کنش اجتماعی اشاره به همان واقعیت

اجتماعی دارد. او کنش اجتماعی موجود در سطح اعیان را همانند دیگر جامعه شناسان ساخت اجتماعی می‌داند. و این انسان در برابر عوامل مختلف به تفسیر نشسته و از تعیین یک جانبه آنها در امان بماند. هر آدمی در هنگام فرایند بازنگری و با توجه به بخش خاطرات موجود در ساختار خود نتایج هر کنشی را جدا جدا بررسی کرده و بنا بر احتساب عمل‌گرایانه که از دیویی آموخته بود دست به تصمیم یا تصحیح آن می‌زند. او ثبات و پایداری مردم را در معانی به اعیان نسبت می‌دهند موجب ثبات و پایداری روابط ساختی در جامعه می‌شود پس ساخت، عبارت است از فرایندی که اعیان در آن بازنگری، آفریده و تأیید می‌شود. در مجموع ۸۹/۹ درصد از مصاحبه شوندگان بر این باورند که شناساندن اعیان اجتماعی و فرهنگی امنیت تأثیر خیلی زیاد و نسبتاً زیادی بر روی احساس امنیت اجتماعی دارد. قابل ذکر است این مولفه بالاترین امتیاز را به خود اختصاص داده است. که کلاوس اوفه نیز درباره اهمیت و ضرورت آگاهی و شناخت مولفه‌های سرمایه اجتماعی و امنیت عنوان می‌کند هرچه آگاهی‌های افراد نسبت به مسائل اجتماعی و روزمره بیشتر باشد شناخت بهتری از فرصت‌ها و تهدیدات زندگی و همچنین حریم‌های شخصی و عمومی پیدا می‌کنند.

در مورد هشتمین فرضیه مطرح شده اینکه بین بروز جرائم و آسیب‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؛ فوکویاما معتقد است در جامعه ای که میزان سرمایه اجتماعی قابل سنجش و اندازه‌گیری نباشد باید میزان انحرافات اجتماعی محاسبه گردد می‌توان سرمایه اجتماعی یا به عبارت دیگر انحرافات اجتماعی از قبیل جرم و جنایت، مصرف مواد مخدر و فروپاشی خانواده‌ها، خودکشی و... را اندازه‌گیری کرد. در این تحقیق نیز تأثیرگذاری بروز جرائم و آسیب‌ها بر روی احساس امنیت اجتماعی مورد تأیید قرار گرفته است.

در مورد نهمین فرضیه مطرح شده اینکه بین بروز جرائم و آسیب‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؛ در این تحقیق نیز رابطه بین بروز جرائم و آسیب‌های اجتماعی با رتبه اول تأثیرگذاری مورد تأیید قرار گرفته است. فوکویاما معتقد است در جامعه ای که میزان سرمایه اجتماعی قابل سنجش و اندازه‌گیری نباشد باید میزان انحرافات اجتماعی محاسبه گردد می‌توان سرمایه اجتماعی یا به عبارت دیگر انحرافات اجتماعی از قبیل جرم و جنایت، مصرف مواد مخدر و فروپاشی خانواده‌ها،

خودکشی و... را اندازه‌گیری کرد. در این تحقیق نیز تأثیرگذاری بروز جرائم و آسیب‌ها بر روی سرمایه اجتماعی مورد تأیید قرار گرفته و با امتیاز ۷۳/۲ درصد ارزیابی خیلی زیاد و نسبتاً زیادی داشته است.

پیشنهادهای تحقیق:

به استناد نتایج تحقیق متغیرهای پیوندهای اجتماعی و پیوندهای همسایگی کمترین درصد ارزیابی شده در تأثیرگذاری بر روی احساس امنیت اجتماعی و نیز بروز جرائم و آسیب‌های اجتماعی، شناساندن اعیان فرهنگی و اجتماعی، اعتماد به نهادها و سازمان‌ها، اعتماد به نهادها، شبکه‌های خویشاوندی و مشارکت‌های اجتماعی در مرحله بعدی تأثیرگذاری قرار دارند که در این زمینه راهبردهای ارتقای سرمایه اجتماعی موثر بر روی احساس امنیت اجتماعی شهروندان قزوین به شرح زیر پیشنهاد می‌گردد:

۱. تلاش در جهت جایگزینی مولفه‌های سرمایه اجتماعی در شهر قزوین به جای سرمایه‌های فیزیکی و اقتصادی در برنامه ریزی‌ها
۲. برنامه ریزی برای تحکیم پیوندهای اجتماعی و افزایش اعتماد اجتماعی
۳. ترویج آموزه‌های دینی از قبیل اعتماد، مساعدت، مشارکت، همدلی، امانت داری که از شاخص‌های متغیر مستقل است
۴. برنامه ریزی در جهت کاهش جرائم و آسیب‌های اجتماعی در راستای ارتقاء احساس امنیت اجتماعی
۵. زمینه سازی برای افزایش مشارکت مردم و بالا بردن اعتماد به نهادها
۶. تلاش در جهت کاهش بی اعتمادی مردم به همدیگر، بستگان، نهادهای سیاسی، اجتماعی، و انتظامی
۷. اطلاع رسانی مناسب در خصوص شناساندن اعیان اجتماعی و فرهنگی سرمایه اجتماعی مثل همیاری، کمک به یکدیگر، و تعاون...
۸. توسعه اقدامات مشارکتی و مردمی لازم در زمینه افزایش امنیت جانی مالی و اجتماعی.

۹. شناساندن اعیان اجتماعی و فرهنگی امنیت برای بالا بردن احساس امنیت اجتماعی

۱۰- کاهش جرائم و آسیب‌های اجتماعی با برنامه ریزی‌های علمی و مطالعاتی

۱۱- برنامه‌ریزی در جهت مشارکت مردم در ایجاد امنیت اجتماعی به صورت محله محوری

۱۲- حمایت از برگزاری همایش‌ها و مراسمات جمعی اعم از فرهنگی، ورزشی و اجتماعی در راستای تشویق افراد در گسترش روابط اجتماعی و مشارکت‌های عمومی

محدودیت‌های تحقیق:

۱) عدم همکاری برخی از پاسخ‌گویان به جهت درج متغیر امنیت اجتماعی در پرسشنامه

۲) کمبود تحقیقات استانی و بومی در خصوص موضوع تحقیق

۳) عدم وجود پرسشنامه استاندارد و در دسترس نبودن پرسشگر آموزش دیده و متخصص در زمینه بررسی احساس امنیت اجتماعی.

۴) مشکلات مربوط به جلب اعتماد پاسخ‌گویان در تکمیل پرسشنامه، با توجه به اینکه مولفه امنیت در تحقیق سنجیده می‌شود.

منابع

- آزاد ارمکی، تقی و یحیی امامی. (۱۳۸۳). تکوین حوزه عمومی و گفتمانی عقلانی بررسی موردی چند تشکل دانشجویی، (مجله جامعه شناسی ایران، دوره پنجم، شماره ۱)
- ازکیا، مصطفی و دربان آستانه، علی. (۱۳۸۲). روشهای کاربردی تحقیق. تهران: انتشارات کیهان چاپ اول.
- ازکیا، مصطفی، غفاری، غلامرضا. (۱۳۸۰). بررسی رابطه بین اعتماد و مشارکت اجتماعی در نواحی روستایی کاشان، نامه علوم اجتماعی، (۳) - شماره ۱۷، صص ۳۱
- استونز، راب (۱۳۷۹). متفکران بزرگ جامعه شناسی، ترجمه مهرداد میردامادی، تهران: نشر مرکز.
- امیر کافی، مهدی. (۱۳۸۰). اعتماد اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن. نمایه پژوهش. انتشارات معاونت. آموزش وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- بوردیو، پیر (۱۳۸۴). شکل های سرمایه، سرمایه اجتماعی؛ اعتماد، دمکراسی و توسعه. به کوشش کیان تاجبخش. (ترجمه: افشین خاکباز و حسن پویان). تهران: انتشارات شیرازه.
- بیات، بهرام (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان تهرانی، با تأکید بر رسانه های جمعی عملکرد پلیس و بروز جرایم. انتظام اجتماعی. سال اول. شماره اول: ۳۱-۵۵
- پانتام، روبرت. (۱۳۸۴). دمکراسی و سن تهای مدنی. (ترجمه: محمدتقی دلفروز). تهران: دفتر مطالعات و تحقیقات سیاسی وزارت کشور.
- تنهایی، ابوالحسن. (۱۳۸۶). جامعه شناسی پیش فراول در غرب جدید. انتشارات بهمن برنا. تهران.
- تنهایی، ح.ا. (۱۳۹۱). بازشناسی تحلیلی نظریه های مدرن جامعه شناسی در مدرنیته در گذار. تهران. نشر نی. چاپ اول.
- توسلی، غلامعباس و مرضیه موسوی، (۱۳۸۴)، مفهوم سرمایه در نظریات کلاسیک و جدید، نام علوم اجتماعی، شماره ۲۶
- توسلی، غلامعباس و یارمحمد توسکی، مریم. (۱۳۸۴). بررسی بنیان های سرمایه اجتماعی با تکیه بر اعتماد اجتماعی. فصلنامه جامعه شناسی دانشگاه اراک. سال اول. شماره ۴.
- چلبی، مسعود. (۱۳۷۷). جامعه شناسی نظم. تهران: نشرنی.
- خوش فر، غلامرضا. (۱۳۸۲). بررسی مشارکت مردم د ایجاد. حفظ و گسترش امنیت اجتماعی مراکز شهرستان های مازنداران. مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی. معاونت اجتماعی. جلد سوم: ۱۴۵-۱۳۴.

- دلاور، علی و دیگران. (۱۳۸۴). تحقیق راهنمای آزمون اندازه گیری احساس امنیت ناجا. تهران: دفتر تحقیقات کاربردی معاونت طرح و برنامه ناجا.
- ریترز، جرج. (۱۳۸۱). نظریه های جامعه شناسی در دوران معاصر. ترجمه محسن ثلاثی. انتشارات علمی. تهران.
- زتومکا، پیوتر. (۱۳۸۶). اعتماد نظریه جامعه شناختی ، ترجمه غلامرضا غفاری. تهران: انتشارات تیرازه، چاپ اول.
- ساروخانی، باقر. منیژه نویدنیا. (۱۳۸۵). امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت ؛ در تهران. فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی. سال ششم، شماره ۲۲.
- شارع پور، محمود. (۱۳۸۶). روند جهانی در سنجش سرمایه اجتماعی، اثر پذیری از حوزه سیاست گذاری اجتماعی - مجموعه مقالات سرمایه اجتماعی و توسعه در ایران. موسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی. تهران.
- شیخاوندی، داوود. (۱۳۷۹). جامعه شناسی انحرافات و مسائل جامعه‌ی مشهد. نشر مرنديز.
- عبداللهی، محمد. (۱۳۸۶). سرمایه اجتماعی در ایران (وضعیت موجود). دورنمای آینده و امکان شناسی گذار. فصلنامه رفاه اجتماعی. سال ششم.
- علمی، ز؛ شارع پور، م؛ حسینی، ا. (۱۳۸۴) مجله تحقیقات « اجتماعی و چگونگی تأثیر آن بر اقتصاد ۱۹۶-۲۳۹ : اقتصادی، شماره ۷۱
- علیخواه، فردین (۱۳۸۹). سنجش مفاهیم در پیمایش های اجتماعی. تهران. انتشارات جامعه شناسان.
- غفاری، غلامرضا. (۱۳۹۰). سرمایه اجتماعی و امنیت انتظامی. انتشارات جامعه شناسان. تهران.
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۵) ، جامعه شناسی ، ترجمه محسن چاوشیان، انتشارات نی، تهران.
- لرنی، منوچهر. (۱۳۸۲). امنیت ملی و دفاع از ارزش ها. چاپ دوم. انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی ناجا. تهران.
- لرنی، منوچهر. (۱۳۸۳). آسیب شناسی امنیت. چاپ اول. انتشارات پیام پویا. تهران.
- محسنی، منوچهر، جاراللهی، عذرا. (۱۳۸۲). مشارکت اجتماعی در ایران، تهران: نشر آرون.
- ناجا. (۱۳۸۳). بررسی میزان احساس امنیت در بین حاشیه نشینان تهران بزرگ به تفکیک مناطق. معاونت اجتماعی و ارشاد ناجا. تهران.
- ناجا. (۱۳۹۰). فصل نامه علمی و پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی - معاونت اجتماعی نیروی انتظامی تهران.

- ناجا. (۱۳۹۱). فصل نامه علمی و پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی - معاونت اجتماعی نیروی انتظامی تهران
- نجیبی ربیعی، مریم (۱۳۸۳). بررسی عوامل موثر بر میزان احساس امنیت اجتماعی با تاکید بر سرمایه پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده ارتباطات و علوم اجتماعی. دانشگاه علامه طباطبایی. تهران.
- نوابخش، مهرداد. (۱۳۸۷). پژوهشنامه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد گرمسار. شماره ۱
- Bourdieu. 1985. The forms of capital in the hand book of the ori and reseachers for the sociology. New Yourk to redwood.
- Bourdieu.P.(1985).The forms of capital in hand book of theoryw an re
- Coller, Paul. 2012. Social capital and poerty a micro economic – prespective in the role of one as telaer. Melborne. Cambridge university press.
- Fukuyama, F. 1995. Social capital and the global economic foreign affiers. 71 (5).
- Fukuyama, F. (1999, "Social capital and civil society ", The Institute of Public Policy, George Mason University.
- Jacobs, J. 1961. The death and life great American cities. New Yourk . random hous.
- Lindstrom, M and Others (2008), "Social capital, anticipated ethnic discrimination and self-reported psychological health: A population- based study", Social Science & Medicine, 66 (1): 1-13.
- theory and research for sociology of education'N.Y.Green woodPresses.19
- Putnam. R.(2000).Bowliny alone: the collapse andrevival of American community. Ny: Simin and Sehuster.
- Putnam.R.(1995).American declinig social capital.
- Social capital and police security. Research and scientific magazine. 2012.
- Tonry M. (eds)", Crime and Justice: An Annual Review of Research,
- Malmo, Sweden", Social Science & Medincine, 56 (5): 1111-1120. The World Bank (1999).What is Social- Capital? Poverty Net.
- [http://www.worldbank.org":\poverty\scapital\w hatsc.htm](http://www.worldbank.org).